

**PROGRAM
POLAGANJA ISPITA OPĆEG ZNANJA
ZA DRŽAVNE SLUŽBENIKE**

Program ispita općeg znanja u okviru oblasti iz članka 3. ove Uredbe sadrži sljedeće gradivo, pravne izvore i literaturu:

1. OSNOVE USTAVNOG SUSTAVA

A) Gradivo

(1) Ustavni sustav Bosne i Hercegovine prema Ustavu Bosne i Hercegovine (Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini-Aneks 4.) koji obuhvata:

- opće karakteristike Bosne i Hercegovine kao države (demokratska načela, sastav, kretanje roba, usluga, kapitala i osoba, glavni grad, simboli i državljanstvo);
 - ljudska prava i temeljne slobode (ljudska prava, međunarodni standardi, katalog prava, izbjeglice i raseljene osobe i Povjerenstvo za ljudska prava);
 - nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine;
 - nadležnosti entiteta;
 - dodatne nadležnosti Bosne i Hercegovine;
 - Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine (Zastupnički dom i Dom naroda - izbor, mandat, sastav, način odlučivanja i nadležnosti);
 - Predsjedništvo Bosne i Hercegovine (izbor, mandat, sastav i nadležnosti);
 - Vijeće ministara Bosne i Hercegovine (imenovanje, mandat, sastav i nadležnosti);
 - Stalni komitet (sastav i nadležnost);
 - Ustavni sud Bosne i Hercegovine (sastav, nadležnost, način izbora i odlučivanja i odluke);
 - ombudsmani Bosne i Hercegovine;
 - Centralna banka Bosne i Hercegovine (sastav i nadležnost).

(2) Ustavni sustav Federacije Bosne i Hercegovine koji obuhvata:

- opće karakteristike Federacije (sastav, službeno ime, glavni grad, simboli i službeni jezik);
- ljudska prava i temeljne slobode (katalog prava i temeljnih sloboda);
- ombudsmani (imenovanja i nadležnosti);
- nadležnost Federacije (isključiva i zajednička nadležnost Federacije i kantona);
- nadležnost kantona.

a) Zakonodavna vlast Federacije

- Parlament Federacije (Zastupnički dom - sastav, mandat i izbor, Dom naroda - sastav, mandat i izbor);
 - nadležnost Parlamenta Federacije.
- b) Izvršna vlast Federacije
 - predsjednik i dopredsjednici Federacije (izbor, mandat i nadležnost);
 - Vlada Federacije (sastav, izbor, odlučivanje o vitalnim interesima i ovlasti premijera i dopremijera);
 - ovlasti federalnog ministra.
- c) Sudska vlast Federacije
 - sudovi Federacije (Ustavni sud, Vrhovni sud - sastav, izbor, mandat, nadležnost i odluke).
- d) Kantonalna vlast
 - zakonodavno tijelo kantona (sastav, izbor, mandat i nadležnosti);
 - izvršna vlast kantona (premijer kantona - izbor i mandat, vlada kantona - izbor, sastav i nadležnost);
 - kantonalno sudstvo (nadležnost, izbor i mandat).
- e) Općinske vlasti
 - općinsko vijeće (izbor, mandat i nadležnost);
 - općinski načelnik (izbor i nadležnost);
 - općinski sudovi (osnivanje, nadležnost, izbor i mandat sudaca).
- f) Gradske vlasti
 - nadležnost grada;
 - gradsko vijeće (sastav, izbor i nadležnost);
- gradonačelnik (izbor i nadležnost),
 - g) Međunarodni odnosi
 - zasnivanje međunarodnih odnosa;
 - međunarodni sporazumi (potpisivanje i verifikacije, stupanje na snagu i otkazivanje).
- h) Amandmani na Ustav Federacije
 - predlaganje i usvajanje amandmana na Ustav Federacije
- i) Osnove ustavnog sustava Republike Srpske (opće karakteristike, zakonodavna, izvršna i sudska vlast);
- j) Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine - pravni položaj, uređenje, nadležnost, organizacija i tijela.
- (3) Zakon o državljanstvu Bosne i Hercegovine

- stjecanje državljanstva Bosne i Hercegovine (podrijetlom, rođenjem na teritoriju BiH, usvajanje, putem naturalizacije, putem međunarodnog sporazuma);

- prestanak državljanstva Bosne i Hercegovine (po sili zakona, odricanjem, otpustom, oduzimanjem, međunarodnim sporazumom).

(4) Europska konvencija o ljudskim pravima

- Europski sud za ljudska prava (broj sudaca, uvjeti za obavljanje službe, izbor sudaca, trajanje mandata, razrješenje).

B) Pravni izvori i literatura

- Ustav Bosne i Hercegovine (Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini -Aneks IV);

- Sporazum o ljudskim pravima - Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini - Aneks VI;

- Ustav Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 13/97, 16/02, 22/02 i 52/02), ustavi kantona Federacije;

- Amandmani I - CVIII na Ustav Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 13/97, 5/98, 16/02 22/02, 52/02,18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05.....);

- Ustav Republike Srpske s amandmanima ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 31/02 i 31/03.....);

- Statut Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 9/00 i 23/00);

- Zakon o državljanstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 4/97, 13/99, 41/02, 6/03, 14/03 i 82/05);

- Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Službeni glasnik BiH", broj 6/99).

2. OSNOVE UPRAVE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

A) Gradivo

(1) Zakon o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine

- načela organiziranja i rada organa uprave i upravnih organizacija (zakonitost, transparentnost, javnost, odgovornost, učinkovitost, ekonomičnost, profesionalna nepristrasnost, politička neovisnost);

- poslovi organa uprave i upravnih organizacija (izvršavanje zakona i drugih propisa, vršenje upravnog nadzora nad provedbom zakona i drugih propisa, donošenje podzakonskih propisa za provedbu zakona i drugih propisa, pripremanje propisa i davanje preporuka iz oblasti zakonodavstva, davanje odgovora na pitanja organa zakonodavne i izvršne vlasti i pravnih i fizičkih osoba koja se odnose na njihovu nadležnost, praćenje stanja u oblastima za koje su osnovani i odgovornost za stanje u tim oblastima i obavljanje drugih upravnih i stručnih poslova određenih zakonom i drugim propisima);

- povjeravanje javnih ovlasti (pojam i značaj, institucije kojima se povjeravaju, način povjeravanja, upravni nadzor nad radom institucija koje imaju javne ovlasti);

- načela za osnivanje organa uprave i upravnih organizacija;

- organi uprave;
 - upravne organizacije;
 - kriteriji za osnivanje organa uprave i upravnih organizacija;
 - osnivanje organa uprave i upravnih organizacija (federalnih, kantonalnih, gradskih i općinskih);
 - unutarnja organizacija organa uprave i upravnih organizacija (pravilnik o unutarnjoj organizaciji, način izrade i donošenja, što se njime utvrđuje, tko ga donosi, uz čiju suglasnost);
 - stručne i druge službe (koji organi ih osnivaju, za koje poslove);
 - rukovođenje organima uprave i upravnim organizacijama, odgovornost rukovoditelja;
 - rukovođeci državni službenici u organima uprave i upravnim organizacijama;
- podzakonski propisi i drugi akti koje donose organi uprave i upravne organizacije;
 - odnos organa uprave i upravnih organizacija prema tijelu zakonodavne vlasti (odgovornosti i ovlasti);
 - odnos organa uprave i upravnih organizacija prema tijelu izvršne vlasti (ovlasti tijela izvršne vlasti);
 - međusobni odnosi organa uprave i upravnih organizacija (ovlasti i obveze organa uprave i upravnih organizacija u međusobnim odnosima, međusobna suradnja organa uprave i upravnih organizacija na istoj ili različitoj razini, odnosno razini vlasti);
 - odnos organa uprave i upravnih organizacija prema ombudsmanima;
 - odnos organa uprave i upravnih organizacija prema pravnim osobama;
 - odnos organa uprave i upravnih organizacija prema građanima;
 - odnos organa uprave i upravnih organizacija prema javnosti;
 - odnos organa uprave i upravnih organizacija prema institucijama Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
 - sredstva za rad organa uprave i upravnih organizacija;
 - inspeksijski nadzor (zajedničke odredbe, odnos federalne inspekcije prema kantonalnoj i općinskoj inspekciji, federalna upravna inspekcija, kantonalna upravna inspekcija);
 - uredsko i arhivsko poslovanje;
 - nadzor nad primjenom Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine.

(2) Osnove lokalne samouprave

- definicija lokalne samouprave;
- jedinice lokalne samouprave (općina, grad);
- uvjeti za uspostavljanje grada;
- tijela jedinice lokalne samouprave (vijeće, načelnik);
- međusobni odnosi vijeća i načelnika;
- mjesna samouprava (mjesna zajednica);
- upravni nadzor nad radom jedinica lokalne samouprave.

(3) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine

- sjedište Vlade Federacije Bosne i Hercegovine;

- način rada i odlučivanja (kvorum, poslovnik);
- akti Vlade (uredbe sa zakonskom snagom, uredbe, odluke, rješenja, zaključci).

(4) Federalna ministarstva i druga tijela federalne uprave

- federalna ministarstva;
- samostalne federalne uprave (Federalna uprava civilne zaštite i Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove);
- sjedište federalnih ministarstava, federalnih uprava i federalnih upravnih organizacija (ministarstva koja imaju sjedište u Mostaru).

B) Pravni izvori i literatura

- Zakon o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05);
- Zakon o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06);
- Zakon o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave ("Službene novine Federacije BiH", br. 58/02, 19/03, 38/05, 2/06, 8/06 i 61/06);
- Zakon o načelima lokalne samouprave Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 49/06);
- ostali relevantni pravni izvori i literatura do sada korištena za polaganje stručnog upravnog ispita u Federaciji BiH i Republici Srpskoj.

3. UPRAVNI POSTUPAK I UPRAVNI SPOR

A) Gradivo

(1) Upravni postupak

(a) Opće odredbe

- pojam, značaj i vrste upravnog postupka;
- temeljna načela upravnog postupka;
- nadležnost (stvarna i mjesna nadležnost, sukob nadležnosti, službena osoba ovlaštena za vođenje postupka i za rješavanje, pravna pomoć, izuzeće);
- stranka i njezino zastupanje (pojam stranke, procesna sposobnost i zakonski zastupnik, vrste zastupnika - privremeni zastupnik, zajednički predstavnik i punomoćnik);
- komuniciranje tijela i stranaka (podnesci, pozivanje i zapisnik);
 - dostavljanje (način dostavljanja, obvezno osobno dostavljanje, posredno dostavljanje, posebni slučajevi dostavljanja, dostavnica i pogreške u dostavljanju);
 - rokovi (vrste i računanje rokova);
 - povraćaj u pređašnje stanje (uvjeti, rokovi i odlučivanje o povratu u pređašnje stanje);
 - održavanje reda;
 - troškovi postupka (troškovi tijela i stranaka, oslobađanje od plaćanja troškova).
- (b) Prvostupanjski postupak
 - pokretanje postupka i zahtjevi stranaka (pokretanje, izmjena i odustajanje od zahtjeva i poravnanje);

- postupak do donošenja rješenja (skraćeni postupak, posebni ispitni postupak, prethodno pitanje i usmena rasprava);
- dokazivanje (opće odredbe, isprave, uvjerenje, svjedoci, izjava stranke, vještaci, tumači i prevoditelji i uviđaj);
- rješenje (tijelo koje donosi rješenje, oblik i sastavni dijelovi rješenja, vrste rješenja, rok za izdavanje rješenja, ispravljanje pogrešaka);

- zaključak.

(c) Pravna sredstva

Redovna pravna sredstva:

- žalba (pravo na žalbu, nadležnost tijela za rješavanje po žalbi, rok za žalbu, sadržaj žalbe, predavanje žalbe, rad prvostupanjskog tijela po žalbi, rješavanje drugostupanjskog tijela po žalbi, žalba kada prvostupanjsko rješenje nije doneseno u zakonskom roku, rok za donošenje rješenja po žalbi);

Izvanredna pravna sredstva:

- obnova postupka;
 - mijenjanje i poništavanje rješenja u svezi s upravnim sporom;
 - zahtjev za zaštitu zakonitosti;
 - poništavanje i ukidanje rješenja po pravu nadzora;
 - ukidanje i mijenjanje pravomoćnog rješenja uz pristanak ili na zahtjev stranke;
 - izvanredno ukidanje rješenja;
 - oglašavanje rješenja ništavim;
 - pravne posljedice poništavanja i ukidanja.
- Izvršenje rješenja i zaključka:
- izvršno rješenje;
 - administrativno izvršenje;
 - izvršenje nenovčanih obveza;
 - izvršenje radi osiguranja;
- privremeni zaključak o osiguranju.

(2) Upravni spor

- pojam upravnog spora;
- pravo na pokretanje upravnog spora;
 - nadležnost za rješavanje upravnog spora;
 - sastav suda u upravnim sporovima;
 - upravni akti protiv kojih se može voditi upravni spor;
 - upravni akti protiv kojih se ne može voditi upravni spor;

- pobijanje upravnog akta (razlozi);
- pokretanje upravnog spora (tužba, rok i sadržaj tužbe)
- odluke suda u upravnom sporu (presude i rješenja);
- pravni lijekovi (zahtjev za izvanredno preispitivanje sudske odluke, ponavljanje postupka);
- obveznost presude;
- postupak zaštite sloboda i prava građana zajamčenih Ustavom.

B) Pravni izvori i literatura

- Zakon o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/98 i 48/99);
- Zakon o upravnim sporovima ("Službene novine Federacije BiH", broj 9/05);
- Ostali relevantni pravni izvori i literatura do sada korištena za polaganje stručnog upravnog ispita u Federaciji.

4. RADNI ODNOSI

A) Gradivo

(1) Osnove radnih odnosa kod fizičkih i pravnih osoba

- zaključivanje ugovora o radu (ugovor i uvjeti za zaključivanje ugovora);
 - probni rad i ugovor na neodređeno i određeno vrijeme,
 - vježbenici i volonterski rad;
 - radno vrijeme;
 - odmori i odsustva;
 - zaštita uposlenih (malodobnika, žena i majčinstva, privremeno i trajno nesposobnih za rad),
 - plaće i naknade;
 - naknada štete;
- prestanak ugovora o radu (način prestanka, otkaz, otkazni rok, otpremnina);
- ostvarivanje prava i obveza iz radnog odnosa (odlučivanje o pravima i zaštita prava iz radnog odnosa);
 - kolektivni ugovori (pojam i pitanja koja se ugovorom uređuju);
- mirno rješavanje kolektivnih radnih sporova (mirenje i arbitraža);
 - radna knjižica;
 - štrajk (pojam i uvjeti za štrajk).

(2) Radni odnosi državnih službenika

- temeljne odredbe (proporcionalna zastupljenost, upošljavanje i unaprjeđenje, zakonska načela);
- pojam državnog službenika (izuzeće u primjeni);

- dužnosti i prava državnih službenika (dužnosti i prava, stručno obrazovanje i usavršavanje, nespojivosti s dužnostima državnog službenika i odlučivanje o pravima i dužnostima državnih službenika);
 - prava i obveze savjetnika;
 - radna mjesta u državnoj službi (rukovodeći i ostali državni službenici, vježbenici);
- upražnjena radna mjesta (premještaj državnog službenika unutar istog tijela državne službe- dragovoljan i nametnut, sporazumno preuzimanje dužnosti državnog službenika iz drugog tijela državne službe, popuna upražnjenih radnih mjesta s liste prekobrojnih, javno oglašavanje,);
- opći uvjeti za postavljenje državnog službenika;
 - javni natječaj (sadržaj);
 - Povjerenstvo za izbor (ostavka i izuzeće članova Povjerenstva za izbor);
 - izborni proces;
 - postavljenje državnog službenika (postupak postavljenja, rezervna lista; sadržaj rješenja o postavljenju, tekst prisege, nepravilno postavljenje);
 - probni period, ocjena rada, napredovanje i unaprjeđenje državnog službenika;
 - eksterni premještaj i raspoređivanje;
 - prekobrojnost;
 - plaće i naknade (struktura i obračun plaće, naknada za privremeno obavljanje postova, ostale naknade, plaćeno odsustvo, prava u slučaju prekobrojnosti),
 - uvjeti rada (odsustvo i godišnji odmor, neplaćeno odsustvo i rad s nepunim radnim vremenom);
 - prestanak radnog odnosa (prestanak i postupak za prestanak radnog odnosa, naknade u slučaju prestanka radnog odnosa);
 - disciplinska odgovornost državnog službenika (povrede službene dužnosti, disciplinski postupak, disciplinske mjere, kazneni postupak, preventivna suspenzija);
 - odgovornost za materijalnu štetu;
 - uloga Vlade Federacije, rukovoditelja tijela državne službe i medijatora državne službe u vođenju kadrovske politike;
 - Agencija za državnu službu (poslovi Agencije i rukovođenje Agencijom);
 - Odbor državne službe za žalbe (osnivanje, sastav, nadležnost, odluke);
 - Revizija;
 - Etički kodeks za državne službenike (cilj i načela).

(3) Mirovinsko i invalidsko osiguranje

- prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja (na starosnu mirovinu, na invalidsku mirovinu, na obiteljsku mirovinu, prava osiguranika sa promije- njenom radnom sposobnošću);
- osiguranici obveznog mirovinskog i invalidskog osiguranja;
- osnovi stjecanja prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja (starost, invalidnost, smrt).

B) Pravni izvori i literatura

- Zakon o radu ("Službene novine Federacije BiH", br. 43/99, 32/00 i 29/03);
- Zakon o državnoj službi u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/03, 39/04, 54/04, 67/05 i 8/06);
- Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01 i 73/05);
- Pravilnik o radnoj knjižici ("Službene novine Federacije BiH", broj 42/00);

- Etički kodeks za državne službenike u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 7/05);
- Ostali relevantni pravni izvori i literatura koja se koristi za polaganje javnog ispita u institucijama Bosne i Hercegovine.

5. UREDSKO POSLOVANJE U TIJELIMA UPRAVE

A) Gradivo

- pojam, sadržaj i značaj uredskog poslovanja;
- načela uredskog poslovanja;
- značenje pojedinih termina u uredskom poslovanju (akt, prilog, predmet, dosje, fascikl, pisarnica, arhiva);
- dijelovi službenog akta (službenog dopisa);
- osnovne knjige evidencije u uredskom poslovanju;
- pojam i značaj klasifikacijskih oznaka predmeta i akata;
- organizacija obavljanja uredskog poslovanja (pisarnica);
- primanje, otvaranje, pregledanje i raspoređivanje (signiranje) pošte;
- zavođenje akata (način i vrijeme zavođenja, prijamni pečat);
- evidencija o predmetima i aktima (upisnik prvostupanjskih predmeta upravnog postupka, upisnik drugostupanjskih predmeta upravnog postupka, djelovodnik predmeta i akata, djelovodnik za povjerljivu i strogo povjerljivu poštu);
- združivanje akata;
- dostavljanje predmeta i akata u rad (interna dostavna knjiga, prijam i otprema računa);
- rad službenika ovlaštenih za rješavanje predmeta i akata (prikupljanje podataka, vraćanje riješenih predmeta u pisarnicu);
- razvođenje predmeta i akata;
- rokovnik predmeta;
- otpremanje pošte (način otpremanja pošte, knjiga otpreme pošte putem tekliča i knjiga otpreme pošte putem PTT);
- arhivsko poslovanje (arhiviranje i čuvanje završenih predmeta i akata, vođenje i korištenje arhivske knjige, uvjeti za čuvanje registracijskog materijala s rokovima čuvanja, postupak odabiranja arhivske građe iz registracijskog materijala i način primopredaje arhivske građe nadležnom arhivu).

B) Pravni izvori i literatura

- Uredba o uredskom poslovanju ("Službene novine Federacije BiH", broj 20/98);
- Naputak o načinu vršenja uredskog poslovanja u tijelima uprave i službama za upravu Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 30/98,49/98 i 5/00).

6) OSNOVE EUROPSKIH INTEGRACIJA

A) Gradivo

- povijest europskih integracija (utemeljiteljski ugovori i njihove tekovine);
- institucije Savjeta Europe, njihove nadležnosti i sjedišta;
- institucije Europske unije, njihove nadležnosti, načelo donošenja odluka i sjedišta;
- proširenje Europske unije (povijest proširenja);
- Bijela knjiga;
- jedinstveno tržište (uvjeti, kriteriji za pristupanje);
- programi pomoći (kako funkcioniraju, zemlje korisnice);
- Pakt stabilnosti (što je obuhvaćeno pod ovom inicijativom, na kom principu radi);
- Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (u kojoj se fazi nalazi Bosna i Hercegovina i koji koraci je očekuju).

B) Literatura

- Temeljni pojmovi europskih integracija:
 1. Abeceda europskih integracija;
 2. Kronologija europskih integracija;
 3. Kronologija odnosa EU i BiH;
 4. Ključne skraćenice.

Prethodni materijal objavljen je na web stranici Agencije za državnu službu BiH www.ads.gov.ba ili Direkcije za europske integracije www.dei.gov.ba.

Premijer dr. **Ahmet Hadžipašić**, s. r.